

3de NOiV Voorlopersbijeenkomst: 'Zien is geloven'

Gisteren (donderdag) werd in Utrecht de 3de NOiV Voorlopersbijeenkomst gehouden, waarbij een zevental presentaties en interviews het hoofdprogramma vormde. Plaats van handeling was Huize Molenaar en de Domtoren ("De kerk van samenwerking"), in het hartje van de Utrechtse binnenstad. "De acceptatie van open standaarden, en met name van open source software, is toch vooral een kwestie van 'zien is geloven'", aldus dagvoorzitter Erik Gerritsen, bij de start van de bijeenkomst.

Henk Vonhoff, voormalig burgemeester van Utrecht, noemde het eerder 'een bij uitstek Utrechtse institutie: van jaren her gereputeerd, maar niet opdringerig'. We hebben het over Huize Molenaar, een achttiende-eeuws patriciërshuis aan de Korte Nieuwstraat waarin sinds 1892 onderdak wordt geboden aan besloten bijeenkomsten in een stijlvolle en huiselijke sfeer. Hier werd gisteren het eerste gedeelte van de 3de NOiV Voorlopersbijeenkomst gehouden: de inloop en een lunch. Circa vijftig geïnteresseerden kwamen af op de bijeenkomst, die zich iets na het middaguur verplaatste naar de monumentale Michaëlskapel van de dichtbijgelegen Domtoren. In zijn openingswoord ging Erik Gerritsen, ambassadeur open standaarden en open source software, kort in op zijn rol als ambassadeur en het belang van voorlopers. "De acceptatie van open standaarden, en met name van open source software, is toch vooral een kwestie van 'zien is geloven'. In dat kader zijn er gelukkig steeds meer voorbeelden beschikbaar van partijen en organisaties die de stap naar open standaarden en open source software maken. Daardoor dringt de vraag zich op of de titel van deze bijeenkomsten niet aangepast zou moeten worden naar: 'Angst-om-alleen-achter-te-blijven-bijeenkomsten.'"

InterWad

Een van de voorlopers waar Gerritsen over repte, betrof InterWad, een programma dat als doel heeft om de centrale plaats (Waddenze.nl) te worden/te zijn voor digitale (Nederlands- en Engelstalige) informatie over de Wadden. Bij het nastreven van dat doel wordt flink gebruikgemaakt van open source software en open standaarden (TYPO3, Minnesota MapServer, OpenOffice.org). In een gesprek van vijftien minuten met Peter Lievense (hoofdredacteur Digitaal Bestuur) lieten Piet Feddema (programmamanager) en Wim Blanken (adviseur) onder meer optekenen dat "open kennisdeling essentieel is, en daar is open source software een logische gevolg van." Ook werd ingegaan op de problemen die ondervonden worden bij het overzetten van kaartmateriaal, zodat het daarna voldoet aan geldende open standaarden. Daarbij speelt met name metadata, of liever: het ontbreken daarvan, een grote rol. "Het omzetten is dan ook een lang proces, en van de 200 door ons in gebruik zijnde kaartlagen zijn er nu 70 overgezet naar open standaarden", aldus Feddema. Aan het slot van het interview werd ook nog even kort ingegaan op Inspire en de eventuele besparingen die het InterWad-project tot nu heeft opgeleverd, dankzij een keus voor open standaarden en open source software. "In ieder geval hebben we bespaard op de licentiekosten, maar wat betreft beheer en onderhoud zullen we ongeveer op hetzelfde niveau zitten als toen we nog volledig closed source software draaiden", zo zei Piet Feddema.

Sahana

Tweede in de rij met voorlopers was het Sahana-project, een wereldwijd gebruikt informatiesysteem voor rampenmanagement, gebaseerd op open standaarden en open source software. Spreker voor Sahana (Sri Lankees voor hoop) was Bartel Van de Walle, universitair hoofddocent Informatiemanagement aan de Universiteit van Tilburg en onder meer voorzitter van de internationale ISCRAM-stichting (International Community on information systems for crisis response and management). Van de Walle nam de aanwezigen mee in de ontstaansgeschiedenis van het project, dat met de recente aardbevingen en tsunami's in delen van Azië en Oceanië in het achterhoofd, uiterst actueel bleek. Bij dergelijke rampen gaat vaak veel mis, zo liet Van de Walle weten. Zo raken kinderen bijvoorbeeld vermist en worden niet teruggevonden, hulpgoederen komen

op de verkeerde plaats aan of niet altijd is duidelijk waaraan behoefte is bij een ramp. "In dat soort situaties is een goed werkend systeem noodzakelijk, en dat moet ook nog eens simpel zijn. Je kunt mensen, in geval van rampen, niet eerst nog even op een cursusje sturen", aldus Van de Walle, die uit de doeken deed dat steeds meer lokale versies van Sahana beschikbaar zijn. "Dat is ook de kracht van het programma. Dat heeft er inmiddels voor gezorgd dat Sahana in grote delen van de wereld gebruikt wordt. Behalve in Afrika. Daar is het Sahana-systeem nog niet echt geland, ondanks het relatief grote aantal rampen dat zich daar voltrekt. Kennelijk liggen de prioriteiten daar anders."

ISS

Het 'thema' Afrika kwam ook terug in het verhaal van Nynke Jo Smit van het International Institute of Social Studies. Het ISS in Den Haag (een onderdeel van de Erasmus Universiteit Rotterdam) leidt studenten op die afkomstig zijn uit de hele wereld, vooral uit ontwikkelingslanden. Zo ook uit Afrika. Sinds eind 2004, zo liet Nynke Jo Smit wetend aan Peter Lievense, is bij het ISS een prominente plek ingeruimd voor de 3 O's: open standaarden, open source software en open access. "Dat heeft er mee te maken dat wij studenten iets mee willen geven waar ze ook na hun vertrek uit Nederland iets aan hebben", aldus Smit, die vertelde hoe het gelukt is om in betrekkelijk korte tijd een forse inhaalslag te maken. Een inhaalslag die onder meer heeft geleid naar de open source pakketten OpenOffice.org, Firefox en Moodle. Laatstgenoemd pakket is een leeromgeving, en ondanks de tegenstand die ondervonden werd bij de introductie van het pakket ("Er werd zelfs bedreigd met stakingen en het leek eventjes op totale anarchie"), is het pakket nu niet meer weg te denken uit het ISS. "Sterker: de rollen zijn nu omgedraaid. Waar de studenten en medewerkers van het ISS bij de introductie nog 'in opstand' kwamen, daar zijn zij het die nu steeds vaker eisen dat er met Moodle gewerkt wordt en dat ook nieuwe toepassingen feilloos aansluiten op dat pakket."

Antonius / SSC-I

De vijf minuten voor de pauze (het 'updatemoment') werden ingevuld door Jetse Pettinga namens St. Antonius Ziekenhuis in Utrecht/Nieuwegein. In snel tempo nam hij de bezoeker mee in een stukje geschiedenis, de projecten die tot nu toe zijn gerealiseerd en de zaken die nu worden uitgerold of de komende periode in het verschiet liggen. Daartoe behoren het 'uitpakken' van Linux Ubuntu, OpenOffice.org en Zarafa, een groupwareoplossing met de mogelijkheid om op een Linux-server de Outlook agenda's en e-mails te delen. Na een korte pauze was het de beurt aan Maxim Burgerhout en Maarten Mastbroek, beiden technisch consultant bij het Shared Service Center ICT. Het SSC-I is de ICT uitvoeringsorganisatie van de Dienst Justitiële Inrichtingen, onderdeel van het ministerie van Justitie. In het eerste deel van een duopresentatie gingen zij in op de bottlenecks en weerbarstigheden die om de hoek komen kijken bij de implementatie van een open source desktop binnen een organisatie. Bijvoorbeeld als het gaat om het aansluiten van de e-mailstructuur. Verder blijken keuzes uit het verleden niet altijd een goede invloed te hebben op de integratie met een open source werkplek, zo kwam naar voren uit hun verhaal. Een van de geleerde lessen van het SSC-I was dat bij het kiezen van groupwarepakketten ook vast rekening moet worden gehouden met toekomstige eisen. Ook zal de implementatie van open source software niet leiden tot de verwachte resultaten, zolang er geen keuze wordt gemaakt voor open standaarden.

IVENT

Het tweede deel van de duopresentatie werd gegeven door Olivier Sessink, innovatiemanager bij het Research en Innovatiecentrum van IVENT, het agentschap voor Informatietechnologie en Informatievoorziening van het ministerie van Defensie. In een uitermate helder betoog van vijftien minuten ging hij in op een succesvolle business case rondom een open source desktop, en hamerde daarbij met name op het belang van randvoorwaarden. "Vul eerst die randvoorwaarden in, en vul daarna pas de werkplek in", aldus Sessink. Ook pleitte hij er voor om vooral gebruik te maken van natuurlijke momenten als het gaat om vervanging van software. "Op het moment MS Office of

Exchange 2003 aan vervanging toe is, zou je naar een open sourceoplossing kunnen kijken. Dat zijn de goede momenten." Verder gaf Olivier Sessink nog het advies om een verplichte architectuurtoets in te voeren voor projecten en andere veranderingen. Dat open source software wel degelijk besparing kan opleveren, liet Sessink zien aan de hand van een voorbeeld uit de praktijk. Defensiepersoneel heeft op de werkplek geen rechtstreeks toegang tot het internet, maar bereikt die via een omweg. Tot voor kort werd daarbij gebruikgemaakt van gesloten software, wat ongeveer neerkwam op een bedrag van 40 euro per jaar, per account. Door te kiezen voor open source software is het bedrag per jaar, per account teruggebracht naar 16 euro, zo liet Sessink weten.

Gemeente Ede

De laatste voorloper in de rij was Ede, waarbij Bart Lindeboom (Hoofd ICT) door Peter Lievense werd bevraagd over de keus van de Gelderse gemeente voor open standaarden en open source software. Zo wilde Lievense onder meer weten of Lindeboom trots was met de hoge positie in de NOiV-ranking. "Nee, die zesde plaats vinden wij zelf niet zo bijzonder. Het zegt misschien meer over de anderen, dan over Ede", aldus Lindeboom, die vervolgens uitlegde waarom gekozen is voor het open source CMS TYPO3. "We hadden een open sourcepakket, maar in gemeenteland waren we daarvan de enige gebruiker. We zijn aan het rekenen gegaan, en een closed source CMS zou ons ongeveer 3 tot 4 ton hebben gekost. Nu waren we met circa 50.000 euro klaar." Het gesprek met Lindeboom, die liet weten in open source software te geloven maar meer nog in een mooie business case, ging ook over Typo3gem, een samenwerkingsverband van gemeenten die zich bezighouden met TYPO3. "Tot voor kort betaalde iedere deelnemende gemeente mee, en werden gezamenlijk toepassingen gebouwd. Nu werken we met een andere aanpak, waarbij met name het smeden van bondjes centraal staat. Dat werkt fantastisch. Je ziet allerlei groepjes gemeenten ontstaan, die met elkaar toepassingen (laten) maken die vervolgens door alle deelnemende gemeenten mogen worden gebruikt. Zo is Ede nu bezig met de gemeente Leiden met een 'smoelenboek'. Dat zou ook perfect zijn voor bijvoorbeeld InterWad." Tot slot was er aandacht voor de zoekmachine die Ede in India geschikt heeft gemaakt voor TYPO3. "Alle bestaande zoekmachines konden weinig of waren traag, en deze doet precies wat wij willen. Het heeft ons 4000 euro gekost, waar een gesloten alternatief ons zeker 120.000 euro had gekost."

Laatste woorden tijdens de 3de NOiV Voorlopersbijeenkomst waren voor Ineke Schop, programmamanager NOiV, en Erik Gerritsen. Beiden haalden in hun slotwoord het kostenaspect aan, dat rondom open source software toch ook zeker wel een rol speelt. Verder betekent een keus voor open standaarden en open source software met name ook een kwestie van 'wennen aan een andere manier van werken' (Ineke Schop), en 'een kans, zeker in tijden van crises' (Erik Gerritsen). Met een korte anekdote over de geschiedenis van de Domtoren was het Erik Gerritsen die rond vier uur een einde maakte aan de bijeenkomst, en de aanwezigen opriep om in april volgend jaar weer aanwezig te zijn bij de 4de NOiV Voorlopersbijeenkomst.